

SLOVENSKI NAROD.

Izhaja vsak dan, izvzemši ponedeljke in dneve po praznikih, ter velja po pošti prejemati, za avstro-ogerske dežele za celo leto 16 gold., za pol leta 8 gold. za četrta leta 4 gold. — Za Ljubljano brez pošiljanja na dom za celo leto 13 gold., za četrta leta 3 gold. 30 kr., za en mesec 1 gold. 10 kr. Za pošiljanje na dom se računa 10 krajc. za mesec, 30 kr. za četrta leta. — Za tuje dežele za celo leto 20 gold., za pol leta 10 gold. — Za gospode učitelje na ljudskih šolah in za dljake velja znižana cena in sicer: Za Ljubljano za četrta leta 2 gold. 50 kr., po pošti prejemati za četrta leta 3 gold. — Za oznanila se plačuje od četiristopne petit-vrste 6 kr., če se oznanilo enkrat tiska, 5 kr. če se dvakrat in 4 kr. če se tri- ali večkrat tiska. Vsakokrat se plača štempelj za 30 kr. Dopisi naj se izvole frankirati. — Rokopisi se ne vračajo. — Uredništvo je v Ljubljani na celovski cesti v Tavčarjevi hiši „Hotel Evropa“.

Opravništvo, na katero naj se blagovolijo pošiljati naročnine, reklamacije, oznanila, t. j. administrativne reči, je v „Narodni tiskarni“ v Tavčarjevi hiši.

Dr. Razlagov govor za slovenske ljudske šole na Kranjskem

v letošnji seji državnega zbora 28. marca. *)

Dovolite, gospoda moja, da izpregovorim kot star šolsk prijatelj nekoliko besedij o ljudskem šolstvu na Kranjskem.

Povsodi se morajo ljudske šole skrbno čuvati in gojiti kakor biser, ker so prvi oklep verige izobraževanja človeštva. Pri nas imamo mladino, ki se rada uči in je učenja zmožna, ter narod, ki je duševno in telesno zdrav. Iz statističnih dat, katere nam je naučno ministerstvo samo dalo, posnemljemo, da je pri nas na Kranjskem preko 54.000 za šolo godnih otrok.

Sicer se pravi, da le 12.000 za šolo godnih otrok nema priložnosti obiskovati jo; toda iz natančnejših poročil mi je razvidno, da je to število veliko večje, in sicer več nego za eno tretjino, da ne znaša torej nič manje, nego 18.000.

Dovolite mi, gospoda, da navedem nekatere statistične date, iz katerih se vidi slabo razmerje med ukaželjno mladino in učnimi sredstvi v naši deželi.

V predmestni fari pri sv. Petru v Ljubljani je 800 učencev, pa eden sam učitelj (klici na desni: čujte!), in dovoljujem si pri tem omenjati, da so se v najnovjšem času morebiti te številke spremenile, toda moje date so vendar stoprv dva meseca stare; na Studenci je 600 učencev, pa en sam učitelj, v Mengiši 600 učencev, pa eden sam učitelj, v trgu Moravškem 700 učencev pa eden sam učitelj, v Šmartinu pri Litiji 400 učencev pa eden sam učitelj.

V Litijem trgu celo, ki je sedež okrajnega glavarstva, okrajne sodnije in davkarije, nij nobene šole; Krško, sedež okrajnega glavarstva in okrajne sodnije, ima enega samega učitelja. Leskovec ima preko 600 učencev, pa enega samega učitelja; mesto Metlika, sedež okrajne sodnije, ima 500 učencev, pa le dva učitelja, Semič in Vinica imata po 500 učencev, pa le po enega učitelja. Ribniški trg, sedež okrajne sodnije, ima 700 učencev, pa le dva učitelja. Ako preidem na Notranjsko, moram opomniti, da imajo Hrenovice preko 700 učencev, Cerknica okolo 350 učencev, Knežak okolo 350 učencev pa po enega učitelja. Na Gorenjskem imajo Selce okolo 400 učencev, Cerklje okolo 350 učencev, Smlednik okolo 350 učencev, Poljane okolo 300 učencev, pa tudi le po enega učitelja, in tako bi šlo lahko con grazia še dalje, ker ravno nemamo na več krajih dovoljnega števila učnih sredstev v deželi, na več krajih ne zadostil-

*) Po stenografičnem zapisniku.

nih šolskih poslopij, na več krajih pa kar nobenih šolskih poslopij.

Po statističnih datah taistega ministerstva je potreba učnih močij ta čas le s tretjino pokrita.

To pomanjkanje učiteljev se sicer po vseh deželah čuti, še bolj pa pri nas, ker ravno zaradi finančnih močij dežele in občin nij mogoče meriti se glede učiteljskih plač s sosednimi deželami. Zato nam žuga nevarnost, da se naši ljudski učitelji v druge dežele izseljujejo, da-si so bile v pretečenem letu učiteljska plače v deželnem zboru urejene.

Ali plača enega učitelja vendar ne znaša več kakor 400 gl., v drugih deželah pak so učiteljske plače višje.

Dežela pa ne more vsega prenašati, in sicer iz mnogih vzrokov, ker je bilo na Kranjskem zemljiščnega davka uže mnogo let preveč, kateri davek se je stoprv od najvišje naredbe od 31. dec. 1864. nekoliko pomanjšal, tako, da se je v pretečenem letu izvzemši radovljiško okr. glavarstvo pod naslovom preobteženja v celoti 69.547 gl. 92 kr. na zemljiškem davku odpisalo. Ako se na to obzir jemlje, da se je okolo 40 let vsako leto ta preveliki znesek plačeval, znaša to brez obrestij nad 3 milijone goldinarjev.

A mi smo imeli še neko drugo neenakost nasproti drugim deželam, katera se je stoprv letos po ministerstvih pravosodja in financ odpravila. Jaz sem si bil ob svojem času vprašanje staviti dovolil, glede neenakomernega upotrebljevanja štempeljske postavice o izdelovanju ekstraktov iz zemljiških knjig, kateri so tolikrat potrebni, ker n. pr. pis-mene prošnje v pupilarnih, dražbenih in hranilnično-posojilnih stvarih zahtevajo. Pri nas je bila, kakor sem tam razložil, navada, da se je za polo po 10 do 20 gold. za štempelje plačevalo, a v drugih deželah se je samo en goldinar za štempelj na eno polo upotrebljeval in povem zdaj s popolnim priznanjem, da se je za to zlostanje z ministerijalno naredbo, katero je letošnji državni zakonik priobčil, odpomoč dala.

Dovoljujem si, gospoda moja, poleg tega vam še nekoliko statističnih dat priobčiti, iz katerih se vidi, da naše občine za zdaj ne morejo vseh potrebnih šol ustanoviti, kakor jih novi čas zahteva.

Razen deželnih priklad, katere pri nas nijso manjše, nego v drugih deželah, imamo tudi občinske priklade do 80, do 120, da celo do 130 percentov.

Občina Póliče je n. pr. dobila dovoljenje za občinsko priklado 122 percentov, da se šolsko poslopje zida. Več občin ima priklado 80 in 85 percentov. Meni je celo župnijska občina znana, katera ima sicer

uže skoro primerno šolo, kjer pa je župnijska cerkev uže več let v tako razrušenem stanju, da je res obžalovati, ako se pomisli, da pri najmanjšem potresu, kakoršni se v bližnjem mokronoškem okraji mnogokrat prigodi, morda cerkev skupaj pade, ko so verni zbrani. Tam ima občina uže več let dovoljenje pobirati 130 percentno priklado, ali nij je mogla pobrati, in sicer zavoljo slabih letin ne, katere so pri nas od 1870. leta. To so samo mimogrede nekateri momenti, iz katerih visoka zbornica razvidi, da nijsmo vsiljivi, ako za nekatere zadeve pri državi pomoči prosimo, ki so sicer deželne ali občinske zadeve.

Rekel sem: Ljudska šola je prvi oklep one verige izobraževanja v vseh civiliziranih državah. Te dni se je uže večkrat omenjalo ljudske šole pri debatah o srednjih šolah, in pred vsem se je povdarjalo, da ima ljudska šola kot prehod v gimnazijo poduk v nemškem jeziku imeti. Gospoda moja, mene imajo doma v mnogih krogih za prevelikega prijatelja Nemcev, ker svojo narodnost ljubim, pa vsako drugo spcštujem. Dovolite mi tedaj, da svoj dotični nazor brez krasotičenja, brez ovinkov čisto odkritoserčno povem.

V celem civiliziranem svetu je ljudsko šolstvo tako uravnano, da se ne more reči, da se ravna z njim kot s krajem, na katerem se imajo tuji jeziki učiti, nego da si otroci tamo s pomočjo materinega jezika za življenje koristnih znanosti nabirajo. Skustvo uči, da od sto njih komaj eden v srednjo šolo pride. Zato ima v deželah, katere imajo več jezikov, kakor naša ljuba Avstrija, drug zavod posredovati predhod do višjega učilišča kakega drugega jezika.

Mnogospoštovani gospod poslanec profesor Suess je včeraj omenil, da se v tem uprav teško odločuje, kako se ima narodni jezik v srednjih šolah upotrebljevati, ker je en poslanec stvar tako, drugi pak drugače objasnoval. — Mislečemu človeštvu je pač uže dolgo znano, gde je središče najti, in uže sto let se v Evropi tako prakticira. To je pač Kolumbovo jajce, in ako vam eno ime imenujem, bode iz tega imena vse jasno, in vi ste središče našli — to ime je Pestalozzi.

Ako vi, gospoda moja, šolstvo v Avstriji postavite na podlogo razumne pedagogike, potem boste vse narode zadovoljili in državi dali, kar je njeno, narodom pak, kar je njih. Kajti tudi mi smo za naučenje kulturnih jezikov zavzeti, in želimo, da si jih naša mladina več prisvoji, da iz bogate zaloge njihovih literatur zajema in se sosednimi bratovskimi narodi prijateljsko občuje. Ali, gospoda moja, samo srednja šola je ono mesto, na katerem se poduk v jezikih gojiti

in pospeševati more, kajti sicer ljudske šole hirajo, in mi vemo iz izkustva, da ljudske šole, kakor so bile ob konci pretečenega stoletja in še nekoliko desetletij tega veka organizirane, v nobenem obziru niso dobre biti mogle, zaradi česar se je v teku nekoliko desetletij ljudsko šolstvo v tem spreminjalo, da se je upotrebljeval materini jezik.

Nikar tedaj, gospoda moja, ne zamenjajte pojma učnega jezika, namreč onega jezika, v katerem se poduk, posebno prvi poduk, daje, s pojmom učnega predmeta, ker je tuj jezik predmet učenju na podlogi učenca znanega materinega jezika. To stališče zavzemite, potem ne bode težko izvedeti, kaj ljudstvo želi; noben narod nema pravice, da bi smel proti načelom pedagogike glede šolskega poučevanja svoje želje na državne stroške vresničevati.

Prave zadeve srednjih šol, potem pomanjkanje učnih močij in učnih pripomočkov so bile uže od druge strani mnoge in boljše razjasnjene. Jaz bi torej gospodom samo prosto resnico povedal, da je mnogo profesorjev srednjih šol, ki so naše narodnosti, v skoraj vseh deželah, tudi Galicije ne izvemši.

Bilo je dalje rečeno, da ima nemški narod bogate literaturne vire. To z velikim veseljem priznavamo. In jaz sem se iz njih sam mnogo okoristil. Ali, gospoda moja, s tem bi se slovanskemu narodu nikakor ne smelo očitane delati, kajti moral je prvi naval Mongolov in Turkov odbijati, ko so se narodje njim zadaj duševno razvijati mogli. „Inter arma Musae silent“. To so izkušali naši pradedje stoletja. Mi torej zaslužimo, da se nas podpira na potu kulturnega napredovanja.

Sicer trdim, da bodo še vsi narodi imeli mnogo trpeti pod duševno temoto, katera nad nami vsemi še teži.

Mnogokrat se je prigodilo, da so gospice tudi kulturnih narodov, ki se „izobražene“ imenujejo, naivno vpraševale, ali je Friderik Schiller uže oženjen. (Veselost.) Dandy-izmed „jeunesse dorée“ si tudi ne iščejo svoje duševne hrane iz knjigotrštva.

Dalje se je trdilo, da so tam tudi večje pravice, kjer se more več državnih bremen prenašati. To načelo ima mnogo za sebe, kakor iz statističnih dat vidimo, moralo bi se misliti, da ima v Avstriji Češka obilo pravic, ker sama plačuje tretjino državnih bremen, kakor je znano.

Krvni davek mi vsi prav obilo dajemo; in ako naš kmet nehvaležno zemljo z lopato v roki obdeluje, gospoda moja, potem zasluži ravnolično obzirnosti, kakor oni, ki more v Banatu, v Hanakiji, ali na marskem polji s šestimi konji laglje delati.

Bilo je tudi gledé srednje šole, katera je pač z ljudsko šolo v zvezi, ugovarjano, da pri nas ena stranka člen 19. državnih osnovnih postav zato upotrebljuje, da hujska proti nemškim sodeželanom. Gospoda moja! pri nas je dve vrsti Nemcev, prvič pravi Nemci in ti niso Slovencem nepravični ter so tudi spoštovani; potem pa je tudi ena vrsta ljudij, kateri še le Nemci biti hočejo (bravoklici na desni.) Ti imajo, kakor naša slovenska ščuvalna stranka, program boja do noža. Obedve ščuvalni stranki sicer majheni, ali gibčni in jaz moram pričati, da veliko število prebivalstva je jako vneto za medsobojno pravičnost in da si želi

doseči modus vivendi, kakoršen je v Avstriji morda v kratkem času pričakovati. Kajti le kdor je pravičen, more svobodo zahtevati.

Zraven tega naj gospodje pomislijo, da, ako šole zahtevamo, ako trdimo, da se le na naravni podlagi racijonalne pedagogike poduk da misliti, nismo narodič, kakor cigani v ogerskih pustah, nego kompaktno prebivalstvo 16 milijonov Slovanov v Avstriji.

Ko bi tedaj Avstrija vsem narodom ustrezala, kar se tiče opravičenih želj in potreb narodov, mislim, bi naš prepir kmalu minul, in mi bi skupno ono posredovali, kar se mora najprvo od vseh narodov pričakovati, namreč kulturo med zapadom in vztokom evropskim. Sicer delamo za tuje oblasti, katere bi si, ko bi Avstrija onemogla, razdelile njo in vsi avstrijski narodi bi potem bržkone prišli iz dežja pod kap.

Gospoda moja, ne delajmo tedaj voditeljem avstrijske osode njihove teške naloge še težje, naloge, sè zelene mize jako oddaljene dežele sovladovati, kajti vseveden nij noben človek. Zato terja resnica, da oni poslanci iz najbolje oddaljenih dežel ravnorealne razmere popisujejo, kakor so zares.

Dovolite mi, gospoda moja, ker vam prinesem predlog, — ne prinašam vam resolucije — da se ozrem na naše male pohlevne želje, katere je visoka zbornica deloma izpolnila, kar hvaležno priznavam, deloma pa ne izpolnila, kar se mi ne zdi tako čudno, ker vse se ne more naenkrat izpolniti.

Jaz hočem torej omeniti le z malimi besedami čudni način, kako se pobijajo naši predlogi, ker je to na mene, kot advokata, naredilo vtis, da se nij prav za prav drugega vedelo rabiti, nego prav malo rekoče advokatske povzemne spise.

Dovolite mi, gospoda moja, da se ozrem na podporo za Dolenjce, katere je poškodovala strašna nevihta. Visoka zbornica je za 10.000 gl. več dovolila, kakor sta odbor in vlada predlagala, in vendar se nam je nasproti metalo, da se s tem škoda ne popravi. Mi te svote res nismo prosili kot povrnjenje škode, nego da se istiniti potrebi odpomore, za katero je tudi kranjska deželna vlada 100.000 gold. predlagala. Kajti ako vrednost poškodovanih žetev znaša čez 700.000 gl., ako znaša poškodovanje substance, ki bode enkrat zopet objekt za davek, potem se samo po sebi umeje — saj nismo otroci — da svota 10.000 gl. nij povrnjenje škode.

Tikoma zavarovalnih del savskih bregov, ste se mi — akopram nijsem njenega predloga stavil, nego le vlado na pomisleka vredna odkrušenja bregov opozoroval, ker slučajno one katastralne občine ob celi dolžini Save, o kateri se je govorilo, poznam — dve iz aktov vzeti imeni občin, Hunds-dorf in Thiergarten, imenovali, da bi se moje lokalno znanje ob moč delo.

Gledé prošnje, naj se zadeva o okrajnih zdravnikih na Kranjskem še enkrat vladi izroči v daljni preudarek, bi se bilo morebiti vendar-le lahko naglasilo, da bi se kričeče zlostanje vendar še enkrat premislilo ter se končno odločilo; toda tudi ta predmet se je advokatski obdelal.

Ko bi bila vlada operat še enkrat v roke vzela, našla bi bila, da v desetih skupaj se držečih sodnijskih okrajih nij nobenega okrajnega zdravnika, in slavni vladi bi se

bilo bržkone za dobro zdelo, da se postavi vsaj v Krško okrajni zdravnik za tamošnje štiri sodnijske okraje in ob enem za sosednje okrajno glavarstvo Brežice na Štajerskem za daljne tri sodnijske okraje. Razen omenjenih sedem zdravnijskih okrajev so brez c. k. okrajnega zdravnika tudi še sosednji okraji Laški trg, Jelševce pa Rogatec.

Ako tedaj, gospoda moja, ne poslušate uzrokov, posebno iz dežel, ki so vendar zelo oddaljene in zato sploh manje znane, ter se takorekoč popolnem zanašate na predloge odsekov ali celo na sklepe klubov, tako dá polni parlament, brez obzira na to, se-li navajajo dobri ali slabi razlogi, nič drugega ne odloči, potem se mi zdi, da cela strankarska organizacija naši neenakolični Avstriji nij primerna.

Da pridem k sklepu tikoma ljudskega šolstva na Kranjskem, za katerega pospeh se je 10.000 gl. postavilo v ekstra-ordinarij, prosil bi gospode, da bi nam po geslu: „Hitre pomoči treba“, dali malo večji znesek, med tem ko drugo preskrbi dežela sama in pa občine, v kolikor bode mogoče. Naj gospodje pogledajo poročilo ministerstva. Tam je izrekoma povedano, da je državno breme olajšano, bistveno olajšano, s tem, da se je na Kranjskem postavni šolski patronat razpustil.

Zato je govorjenje pač le o vinarji za potrebo, ako stavi prošnjo, da se namesto 10.000 gl. postavi v ekstra-ordinarij znesek 15.000 goldinarjev.

Politični razgled.

Notranje dežele

V Ljubljani 2. aprila.

V *državnem zboru* je slovanski poslanec iz Šlezije Cienciala interpeliral naučnega ministra, zakaj se v letnem poročilu tako razžaljivo naglašala germaniziranje slovanskih prebivalcev. Resolucija glede samotržja s soljo je bila odbita. Minister Glaser je govoril govor o nalogi, ki jo imajo juristi vsled nove civilne pravde, rekši, da je dosti ležeče na dobrih postavah, a še več na dobrih izvrševalnih postavah. Poslanec dr. *Vošnjak* je interpeliral ministra notranjih zadev, kaj je vlada storila proti razširjanju kužnih boleznih kot koz, tifusa in šarlaha, t. j. zakaj vladni organi obstoječih naredeb ne izpolnujejo, in ali misli vlada namesto sedanjih zastarelih zdravilstvenih naredeb novo boljše izdelati in drž. zboru predložiti.

Ogerski finančni minister bode objavil imena onih, ki so največ na davkih dolžni. Na prvem mestu le-teh so baje neki gospodje škofje.

Vnanje države.

„*Rép. française*“ imenuje bodočo zgornjo hišo uže komoro Mandarinov, in se jej zdi nezaslišano, da bode ona z izvoljeno državno glavo v stanu, razpustiti zbornico, katero je izvolila „surova številka“. List pravi, da je Broglie to le zato naredil, da bi državnemu prevratu dal videz zakonitosti. Molčanje Broglieja končno na Dufaureovo vprašanje, kaj se ima po izteku septenata zgoditi, in na Kerdelovo, kaj bi se zgodilo, ko bi Mac-Mahon demisijoniral, vse to dokazuje, da Brogliejeva „velika državniška ideja“ v tem obstoji, da se da prezidentstvo komu, ki se sicer ne imenuje, a katerega ime vsa ustna premika. H koncu se nadeja „*Rép. franç.*“, da patrijotizem poštenih ljudij ne dovoli, da bi se Brogliejev komplot uresničil.

V *španjski* republikanski armadi se je pri Somorrostru zgodila huda nesreča, ki bi bila za celo armado kmalu osodepolna

postala. V sled lehkomišljenega kadenja se vže smodnik enega municijskega voza. Med strašnim pokom zleti kvišku. 76 vojakov je obležalo mrtvih. Malo trenutkov pozneje je druga eksplozija napravila strašno zmešnjava. Ko bi se bila izgubila vsa municijska rezerva, bi bila morala bržkone cela armada oditi. — Najnovejša poročila z boršča pri Bilbai prihajajo od Karlistov. Ona konstatirajo, da se republikanci vedno nazaj pomičejo, in da je njihova izguba štirikrat toliko, kakor karlistovska. Ker imajo Karlisti zelo široka usta, pričakovati moramo republikanskih poročil.

Med tem, ko se *angleških* plemenitav list „Westend“ bavi z nabiranjem izključivo za Karliste, in se s tem historično smešnega dela, se v Londonu nabirajo vsakojaki milodari za ranjence v španjski državljanski vojski, tedaj za obe stranki.

Domače stvari.

— († Martin Pajk.) župnik „pri devici Mariji v Polji“ pod Ljubljano je 1. aprila zvečer po kratki pljučni bolezni umrl. Raniki, brat okrajnega glavarja Pajka, je nad 30 let bil župnik v Polji.

— („Vrtec“) je v zadnji številki prinesel zopet veliko kratkočasnih in podučnih sestavkov za menje odraslo slovensko mladino, zadaj pa tudi poročilo za naše stare trdóbučne slovničarje. Mi si ne moremo kaj, da ne bi tega lista, ki je i po obliki i po sedržaji izvrsten, priporočali staršem in sploh šolskim prijateljem, naj se v obilnem številu naroče na-nj. Naroča se v Ljubljani pri uredniku gosp. učitelju Tomšiču, št. petersko predmestje hiš. šte. 15.

— (Slovensko gledališče.) Na veliki ponedeljek 6. aprila predstavljala se bode v deželnem gledališču na korist regisseurja in igralca dram. društva g. Josipa Nollija prvokrat nova ljudska igra s petjem v 5 dejanjih „Godčeve pesmi“, spisal R. Kneisel, poslovenil Josip Noll, napeve zložil Fr. Gumbert. Igra je znana kot dobra, iz življenja posneta, in ima prav lepe in mične napeve od znanega dobrega skladatelja Gumberta.

— (Na Nanos) napravi 18. aprila kranjsko planinsko društvo svoj prvi izlet.

—vtr.—

— („Črevlje sodi naj kopitar.“) V ljubljanski okolici je imel znan doktor zdravilstva bolnika zdraviti. Zapisal mu je zdravila po svoji diagnozi in diplomirani znanosti. A pride kaplan (če se želi, z imenom postrežemo) ter meni nič tebi nič pravi, ta zdravila niso prava, in bolezen je drugačna, kot je doktor djal. — Enaka nepoklicana vtikavanja v zdravilstvo od strani nekkih mlajših homeopatov se tudi drugod po Slovenskem godé. Kaj bi duhovniki rekli, ko bi se narobe zdravnik v spovedniške in sveto-oljske reči vtikal?

— (Gospoda Murnika) kot tajnika narodne kranjske trgovinske zbornice, bi pač morda smeli prositi, da bi vsaj tudi slovensko uradoval. Dobili smo nekov „fragebogen“ v roke, ki se vendar razpošilja med obrtnike in trgovce, a je samo v nemškem jeziku, in sicer smo to na ogled dobili od narodnega trgovca. Pač bi utegnulo boljše biti, da bi prijatelj g. Murnik na nekoliko slovenskega uradovanja bolje gledal, namestu da pri novih katoliško-političnih Slovenijevcih bedastoče uganja.

— (Za dnje Bleiweisove „Novice“) imenujejo, nam odgovarjaje, slavnega italijan-

skega zgodovinarja Muratorija spise „lažnjive škarsteke“!! Dalje štejejo (da si so klerikalne in pobožne) sv. Brigitte razodenje med „lažnjive škarsteke“, kar je od praktikarjev posebno čudno in vredno, da to g. Jaranovi „Danici“ denunciramo. — V nekem fingiranem dopisu iz Celja, kateremu se pa Bleiweisovo pratikarsko pero vidi, „Novice“ kolosalno bedastoče svojim ubogim vernim pokladajo, da je — dr. Vošnjak kriv, ka celjska čitalnica ne more vspešno delati. Dalje se hudujejo zmeščani možjani o tem, da naši svobodomiselní narodni poslanci ne bodo niti zedinjene Slovenije niti slovenskega nčnega jezika z Dunaja prinesli, kakor da bi bili nekđaj klečepłazi, Poklukarji in Barbi ter drugi tibi poslanci polni narodnih pravic z Dunaja prihajali. S tacimi ljudmi bi mi resno polemizirali?

— (Državljanska ravnopravnost.) Čudno se nam zdi, da naši c. kr. sodniki, ki so posebno v zadnjem času porotna obravnavanja tako izvrstno vodili ter narodno ravnopravnost skoro vedno respektirali, v časih pozabijo, da so pred pravico vsi ljudje enaki. Naši sodniki so pa navadno obtoženca tikali in tudi vse priče, ki niso nosile „škrijcev“ ali pa gospodskega klobuká s „tí“ ogovarjali, civilne ljudi pa vikali. Gospoda sodniki bodo pač vedeli, da je sam presvetli cesar I. 1869. ukazal, da morajo celo vojaški predstojniki vse vojake, niti najnižega infanterista ne izvzemši, vikati. Po pravici moramo povedati, da se jako čudno sliši, če c. kr. sodnik civilista vika, navadnega kmetskega človeka pa tika, ali pa se v časih celo tako dáleč spozabi, da celo civilno oblečeno (gl. gospodično Dorotejo Muzger!) tika, kakor bi bila sodnik in priča krave skupaj pasla. Kaj je civilno oblečen lumpacij kaj večega rešpeкта vreden nego pošten slabo oblečen kmet? Če naši sodniki iz stare navade tikajo nekatere priče in obtožence, se bodo morali tega ne baš izobraženega vedenja pač odvaditi, kakor so je morali opustiti celo surovi korporali stare dobe. To zahteva državljanska ravnopravnost v sedanjih naprednih časih!

—vtr.—

— (Dobro!) Ljubljanski magistrat je dal letošnjo pomlad ob sprehodu čez takozvani „jezvitarski hrib“ proti Rožniku zasaditi na stotine mladega bukovja, gabrija, kostanja in drugega senčnega drevja. Ljubljanski filistri, ljubljanske gospe i gospice in sploh vsi tisti ljudje, ki radi romajo v kafetarsko Mekko ljubljanskega filisterstva, bodo v sedanjem, da, celo v drugem in tretjem pokolenji za to nasajenje gotovo hvaležni.

—o—

Izpred porotnega sodišča.

(Četrto porotno obravnavanje 30. marca. — Hudodelstvo uboja.)

(Konec.)

Jožef Bukovnik, brivec iz „Višje garé“ pravi, da bo „lieber deutsch“ pripovedoval kar ve. Nemščino maltretira in pripoveduje, kaj je videl. Ker strašno slabo nemško tolče, povabi ga prvosednik, naj vse tudi v slovenskem jeziku pove, da bo tudi obtoženec razumel. Priča to stori in pove ves dogodek dosta razločneje in razumljivejše v domačem jeziku.

Priča Anton Kukla, iz Rosic ná Mo-

ravskem, gostilničar pri „Mondscheinu“, pravi, da je prišel ravno iz gledišča, kjer je musikant, ko se je tepež začel. Ko je hotel priti mirit, je v veži vormeister Kaiser uže na tleh ležal. Da je bil ranjen tudi nadtopničar Freiss, ne ve priča nič.

Priča Marijeta Kukla, iz Železnikov doma, žena gostilničarjeva je videla, da so obtoženca iz gostilnične sobe, kjer je rázsajal, topničarji ven vrgli. Šla je v vežo pred hišna vrata, pogledala na ulice in tam videla velik „svitek“ ljudij, ki so se kloftali. Obtoženec je, da bi tepežu odšel, kakih 6 stopinj daleč stekel. Ko je pri vežnih vratih tako slonela, pripognil se je vormeister Kaiser čez njo in na ulico pogledal. V istem hipu pa prileti obtoženec nazaj in čez njo mahne po vormeistru Kaiser-ju, ki si je, ko je bil enkrat udarjen, samo še v roke plunil, potem pa se precej zgrudil. Obtoženec pa je kár najhitreje, proti Št. Peter-skem predmestju stekel.

Zdaj se zaslišijo zdravniški izvedenci: vojaški nadzdravnik dr. Uriel, dr. Kapler, ranocelnika Finz in Gregorič.

Predsednik prebere potem spričevalo o obnašanji zatoženca. Iz tega je rázvidno, da obtoženec nema dobrega imena. Bil je uže zarad tepeža, prepovedane igre, prehitrega voženja po mestu in ražaljenja časti obsojen.

Prvosednik potem izreče, da je obravnava končana. Sodišče se pomakne v stransko sobo in stavi porotnikom sledeča tri vprašanja:

I. glavno vprašanje: Ali je obtoženec Janez Toni, po domače Srakarjev, kriv, da je 16. novembra 1873 zvečer pri hišnih durih gostilnice „zum Mondschein“ v Ljubljani, kanonir — formeistr-a Josipa Kaiserja v levo stran prsi, sicer ne z namenom, usmrtiti ga, pa vendar z drugim sovražnim namenom, z nožem tako ubodel, da je vsled tega uboda njegova smrt nastopila?

II. glavno vprašanje: Ali je obtoženec Janez Toni, po domače Srakarjev, kriv, da je 16. novembra 1873 zvečer pri hišnih durih gostilnice „zum Mondschein“ v Ljubljani, nadkanonirja Franceta Freiss v desno stran vratu, sicer ne z namenom, ga usmrtiti, pa vendar z drugim sovražnim namenom, z nožem ubodel, iz katerega uboda je zavoljo zagnojenja krvi (pijaemije) ki je bilo po njem prouzročeno, njegova smrt nastopila?

Za slučaj, da bi porotniki II. vprašanje odgovorili z ne.

III. (eventualno) vprašanje: Ali je obtoženec Janez Toni, po domače Srakarjev, kriv, da je v omenjenih okoliščinab nadkanonirju Francetu Freiss-u po ubodu z nožam v desno stran vratu, sicer ne z namenom, ga usmrtiti, vendar pa z drugim sovražnim namenom, težko poškodbo prizadel, katera je postala za življenje nevarna?

Državni pravdnik g. Perše potem v slovenskem jeziku razvija krivdo obtoženčevu in nasvetuje porotnikom, naj prvi dve glavni vprašanji potrdé.

Zagovornik dr. Rudolf govori tudi slovenski in trdi, da nij uboj dokazan in da naj porotniki drugo glavno vprašanje odbijejo.

Predsednik dr. Lušin potem porotnikom na kratko pripoveduje obravnavanje, na kar se porotniki v stransko sobo pomaknejo. Po pol ure trajajočem posvetovanji se vrnejo

porotniki v dvorano in njihov načelnik gosp. Obreza naznani, da so porotniki na prvo glavno vprašanje odgovorili enoglasno z „da“ in da so na drugo glavno vprašanje odgovorili z „da“ z 9 proti 3 glasom. Tretje eventualno vprašanje odpade.

Sodišče obsodi Janeza Tonija na 7 let teške ječe, poostreno z enim postom vsake 14 dni in sè zaporom v tamnico in trdim ležiščem vsakega 16. novembra vsakega leta.

Obtožence pravi, da je z kaznijo zadovoljen.

Prvosednik dr. Lušin govori: „Častiti gospodje porotniki! Z denašnjim dnevom smo sklenili prvo sesijo porotnih obravnavanj. Z veseljem srečam Vam, častiti gospodje, izrekam presrčno zahvalo za to, da ste svoj teški posel tako vestno in neutrudljivo opravljali. Sodbe, ki ste jih v tej sesiji izrekli, so Vam na čast, kajti reči moram, da tudi sodniki iz poklica ne bi bili v nobenem slučaju drugače sodili, kot Vi gospodje. Pokazali ste, da ste res svobodomiseln, vestni in pošteni možje in res smemo imeti upanje, da bodo porote, izvrševane po takih možeh, kot Vi, našemu cesarstvu in naši kranjski domovini na korist. Vi ne boste sedaj eno leto v priliko prišli, zasesti perotne stole. Prosim Vas, da zdaj, ko so vrnete v svoje kraje, širite pravni čut med ljudstvom, delate za omiko našega naroda. Saj ste Vi, kot zaupni in čislani možje v prvi vrsti poklicani, ljudstvo poučevati, da se bodo pri nas manjšali zločini in se širila omika. In tako Vam kličem srčni: „Z bogom“, da se kmalu srečno zopet vidimo!

Postano.
Vsem bolnim moč in zdravje brez leka in brez stroškov.

Revalescieriè du Barry

v Londonu.

Odstranjenje vseh bolezní brez leka in stroškov z izvrstno zdravilno hrano Revalescieriè du Barry iz Londona, katera pri odraslih in otrokih svoje stroške 50krat v drugih sredstvih prihrani.

Izpisek iz 75.000 ozdravljenih bolezní v želodeci, v živcih, v drobu, v prsih, na pljučah, v grlu, v dušnjaku, na žlezah, na ledvicah in v mehurju — od kojih se na zahtevanje posnetki zastoj in franko dopošljejo:

Spričevalo št. 64.210.

V Napoli, 17. aprila 1862.

Moj gospod! V sled bolezní na jetrah sem bival sedem let v strašnem stanu sušenja in vsakovrstnega trpljenja. Nijsem bil v stanu ne čitati niti pisati; moji živi so se tresli po celem životu, slaba prebavljivost, vedna nespečnost in imel sem zmirom razburjene žive, da nijsem nikjer našel miru, pri tem sem bil tudi silno otožen. Mnogo zdravnikov je svojo umetnost poskušalo, a ne da bi moje trpljenje olajšali. V popolni upornosti sem Vašo Revalescieriè poskusil in zdaj, odkar sem jo tri mesece užival, se zahvaljujem ljubemu Bogu. Revalescieriè zasluži največjo hvalo, ona me je popolnem zopet ozdravila, tako, da morem svoje družinsko stališče zopet zavzimat. Z iskreno hvaležnostjo in popolnim spoštovanjem

Spričevalo št. 65.810.

Neufchateau (Vogesen), 23. dec. 1862.

Moja hči, 17 let stara, je trpela vsled pomanjkanja svojih pravil na strašni razburjenosti živec, imenovani sv. Vidov ples, in vsi zdravniki so dvomili na mogočosti kakšne pomoči. Od tega časa sem ji po nasvetu prijatelja, Revalescieriè dajal, in ta izvrstna hrana jo je na začudenje vseh, kateri trpečo poznajo, popolnem ozdravila. To ozdravljenje je tu veliko pozornost vzbudilo in mnogo zdravnikov, ki so to bolezen za neozdravljivo proglasili, se zdaj čudi, mojo hčer močno, čvrsto in popolnem zdravu videti.

Martin, Officiere Comptable en retraite.

Tečnejši kot meso, prihrani Revalescieriè pri odraslih in pri otrocih 50krat svojo ceno za zdravila. V plehastih pušicah po pol funta 1 gold. 50 kr., 1 funt 2 gold. 50 kr., 2 funta 4 gold. 50 kr., 5 funtov 10 gold., 12 funtov 20 gold., 24 funtov 36 gold.

— Revalescieriè-Biscuiten v pušicah à 2 gold. 50 kr. in 4 gold. 50 kr. — Revalescieriè-Chocolatée v prahu in v ploščicah za 12 tas 1 gold. 50 kr., 24 tas 2 gold. 50 kr., 48 tas 4 gold. 50 kr., v prahu za 120 tas 10 gold., za 288 tas 20 gold., — za 576 tas 36 gold. — Prodaje: Barry du Barry & Comp. na Dunaj, Waflschgasse št. 8, v Ljubljani Ed. Mahr, v Gradcu bratje Oberanzmeyer, v Innsbruku Diechtl & Frank, v Celovcu P. Birnbacher, v Lenci Ludvig Müller, v Mariboru F. Koletnik & M. Morio, v Merasu J. B. Stockhausen, kakor v vseh mestih pri dobrih lekarnijah in specerijskih trgovcih; tudi razpošilja dunajska hiša na vse kraje po poštnih nakaznicah ali povzetjih.

Tujci.

1. aprila.

Evropa: Plach iz Pole. — Busato iz Trsta. Pri Slonu: Friedman, potnik, Gewirz, potnik, Eberl z Dunaja. — Svoboda, nadgordz z gospo iz Čateža. — Florian, agent iz Casarta. — Millonig, trgovec iz Trsta. — Navofuž, potnik iz Reichenberga. Pri Malič: Langer iz Zagorja. — Dolenc iz Prevalda. — Furlani, učitelj iz Gorice. — Schuberl z Dunaja. — Gorpa Carabelli s hčerjo iz Trsta. — Abeles, potnik z Dunaja. — Mladar iz St. Janža. Pri Zamorci: Perini iz Gemona. — Dovjak iz Podpeč. — Vrenšak iz Rudolfovega.

Loterijske srečke.

V Trstu: 29. marca. 24. 5. 69. 54. 86.

Dunajska borza 2. aprila.

(Izvirno telegrafično poročilo.)

Enotni drž. dolg v bankovoih	69 gld.	15 kr.
Enotni drž. dolg v srebru	73	60
1860 drž. posojilo	102	75
Akcije narodne banke	963	—
Kreditne akcije	200	50
London	112	25
Napol.	8	96
C. k. cekini	—	—
Srebro	105	85

SENSATION

machen nachstehende probate Erfindungen.

Ein Sieg der Wissenschaft.
Das neue Athem Präservativ, welches bei Gerathen jeder Art verwendet werden kann, ist ein wahrhaftiges Lebensrettungsmittel, das in allen Fällen der Gefahr des Erstickens zu gebrauchen ist. Es ist ein großes Stück der Wissenschaft.

Erspannis.
Für jede Haut, welche sich durch die Anwendung dieses Mittels erweichen lässt, ist es ein sehr nützliches Mittel.

Perisches Haarfärbemittel.
Wiederum augenblicklich grünes Haar nach Blauem zu färben, ist ein sehr nützliches Mittel, das in allen Fällen der Gefahr des Erstickens zu gebrauchen ist.

Zahnpulver!
Infrichtig ist es, daß die Zahnpulver schon in ihrer jetzigen Gestalt durch das Saubermachen des Mundes ein sehr nützliches Mittel ist.

Pulver gegen Fusschweis.
Dieses Pulver ist ein sehr nützliches Mittel, das in allen Fällen der Gefahr des Erstickens zu gebrauchen ist.

Magen-Tropfen.
Durch welche alle Magenleiden, wie Krämpfe, Sodbrennen, Blähungen, etc., sofort beseitigt werden können.

Einzig Hilfe.
Für Kranke, welche durch die Anwendung dieses Mittels ein sehr nützliches Mittel ist.

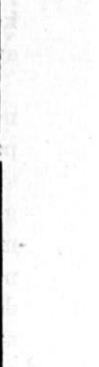
Herkes-Essenz.
Diese Essenz ist ein sehr nützliches Mittel, das in allen Fällen der Gefahr des Erstickens zu gebrauchen ist.

Praktisch und billig.
Zum Beseitigen aller Krankheiten, wie Krämpfe, Sodbrennen, Blähungen, etc., ist es ein sehr nützliches Mittel.

Neueste Zaubermittel-Büchse.
Eine neue Zaubermittel-Büchse, welche in allen Fällen der Gefahr des Erstickens zu gebrauchen ist.

Fliegen-Aether.
Für Zimmer, Stuben, etc., ist es ein sehr nützliches Mittel, das in allen Fällen der Gefahr des Erstickens zu gebrauchen ist.

Neueste chirurgische Erfindung!
Englische Erfindung, welche in allen Fällen der Gefahr des Erstickens zu gebrauchen ist.